

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi (MASROP E-Dergi)

E-Journal Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians and Conservator-Restorers (MASROP E-Dergi)

MASROP E-Dergi *Cilt 12.2*

Kasım 2018

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi
MASROP E-Dergi

E-Journal Common Platform of Architects, Archaeologists, Art Historians and Conservator-Restorers

MASROP E Dergi Ulusal Hakemli bir e-dergidir.

MASROP E Dergi is a National Refereed Journal

Türkçe olarak yılda 2 sayı (Nisan ve Kasım) yayınlanır.

Published in Turkish annually in two issues (April and November)

Yayın Sahibi / Publication Proprietor

Uğur Alanyurt

Elektronik Sayfa ve Grafik Tasarım / Web and Graphic Design

Selçuk Öztürk

E-Dergi Tasarım / E-Journal Design

Öğr. Gör. (M. A.) Ceren Baykan (T.Ü.); Doç. Dr. Daniş Baykan (T.Ü.)

Posta Adresi / Address

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, I.
Bina, Kat 1, oda nu.: 106, Klasik Arkeoloji Laboratuvarı, Güllapoğlu Yerleşkesi
22030, Merkez / Edirne

Telefon / Phone

0-284-235 95 27 Dâhili: 1202

E-posta Adresi / E-mail

masrop.e.dergi@gmail.com

İnternet Adresi / Web Address

<http://www.masrop.org>

ISSN: 1307-4008

Ön Kapak:

Tasarım Ceren Baykan (T.Ü.)

Arka Kapak:

MASROP E-Dergi'nin Yayın kuralları

Cilt 12 Sayı 2 Kasım 2018

Bu e-dergide yayınlanan makalelerin yayın hakkı saklıdır. MASROP E-Dergi'de yer alan makaleler tekil ve toplu şekilde dijital veya matbu olarak çoğaltılamaz. Yazılar ve görseller hiçbir şekilde ticari olarak kullanılamaz. Bilimsel yayınlarda kaynak gösterilerek alıntı halinde kısmi kullanımı mümkündür. Makalelerin görsellerinin bilimsel amaçlı kullanımı yazarının iznine bağlıdır. Makale görselleri kaynak gösterilmediği sürece yazarına aittir. Makalelerdeki yazın ve görsel içeriğin yasal sorumlusu yazarıdır.

Kurucu ve Onursal Başkan / Founder and Honorary Chief Editor

Oktay Ekinçi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Başkan / Editor

Doç. Dr. Daniş Baykan (Trakya Ü.)

Yardımcı Başkan / Deputy Editor

Dr. Ergün Karaca (Trakya Ü.)

Düzenleme ve Dizgi / Redaction and Editing

Ceren Baykan (Trakya Ü.)

İngilizce Düzenleme / English Redaction

Doç. Dr. Emma Louise Baysal (Trakya Ü.)

Elektronik Sayfa Sorumlusu / Webmaster

Uğur Alanyurt (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.)

Onursal Yayın Kurulu / Honorary Editorial Board

Prof. Dr. Belkıs Dinçol (İstanbul Ü. *emekli*) Prof. Dr. Turan Efe (Bilecik Şeyh Edebali Ü. *emekli*)

Prof. Dr. Mehmet Özdoğan (İstanbul Ü. *emekli*) Prof. Dr. Nuran Şahin (Ege Ü. *emekli*)

Prof. Dr. Elif Tül Tulunay (İstanbul Ü. *emekli*)

Yayın Kuruluna ilaveten / In addition to the Editorial board

Yayın Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Ünvan (Prof.; Doç.; Dr.) ve soyadı alfabetik / Title and surname, alphabetic

Prof. Dr. Sümer Atasoy (Karabük Ü. *emekli*)

Prof. Dr. Asnu Bilban Yalçın (İstanbul Ü.)

Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe (İstanbul Ü.)

Prof. Dr. Bekir Eskici (Gazi Ü.)

Prof. Dr. Gül Gürtekin Demir (Ege Ü.)

Prof. Dr. Zeynep Koçel Erdem (Mimar Sinan G.S.Ü.)

Prof. Dr. Sevgi Lökçe (Atılım Ü.)

Prof. Dr. M. Sacit Pekak (Hacettepe Ü.)

Prof. Dr. Ayla Sevim Erol (Ankara Ü.)

Prof. Dr. Gülsün Umurtak (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Sennur Akansel (Trakya Ü.)

Doç. Dr. Atilla Batmaz (Ege Ü.)

Doç. Dr. Yener Bektaş (Ahi Evran Ü.)

Doç. Dr. Arzu Demirel (Mehmet Akif Ersoy Ü.)

Doç. Dr. Kenan Eren (Mimar Sinan G.S.Ü.)

Doç. Dr. Aliye Erol Özdizbay (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. İlkan Hasdağlı (Trakya Ü.)

Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger (Akdeniz Ü.)

Doç. Dr. Hasan Peker (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Ayça Tiryaki (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Gülgün Yılmaz (Trakya Ü.)

Dr. Ahmet İhsan Aytekin (Mehmet Akif Ersoy Ü.)

Dr. Cevdet Merih Erek (Gazi Ü.)

Dr. Burcu Kırmızı (Mimar Sinan G.S.Ü.)

Dr. Nil Köroğlu Orbeyi (Mimar Sinan G.S.Ü.)

Dr. Hüseyin Murat Özgen (Mimar Sinan G.S.Ü.)

Dr. Deniz Sarı (Bilecik Şeyh Edebali Ü.)

Dr. Aksel Tibet (İFEA İstanbul)

Dr. Derya Yalçıklı (Çanakkale 18 Mart Ü.)

Dr. Nalan Damla Yılmaz Usta (Süleyman Demirel Ü.)

Dr. Aslıhan Yurtsever Beyazıt (İstanbul Ü.)

Prof. Dr. Serdar Aybek (Celal Bayar Ü.)

Prof. Dr. Demet Binan (Mimar Sinan G.S.Ü.)

Prof. Dr. Serra Durugönül (Mersin Ü.)

Prof. Dr. Timur Gültekin (Ankara Ü.)

Prof. Dr. Necmi Karul (İstanbul Ü.)

Prof. Dr. Gül Işın (Akdeniz Ü.)

Prof. Dr. Mustafa Özer (Medeniyet Ü.)

Prof. Dr. Gürcan Polat (Ege Ü.)

Prof. Dr. Hamdi Şahin (İstanbul Ü.)

Prof. Dr. Ahmet Yaraş (Trakya Ü.)

Doç. Dr. Çiler Altınbilek Algül (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Adnan Baysal (Trakya Ü.)

Doç. Dr. Özgü Çömezoğlu Uzbek (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Yeşim Doğan (Ankara Ü.)

Doç. Dr. Melda Ermiş (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Lale Doğer (Ege Ü.)

Doç. Dr. Semiha Kartal (Trakya Ü.)

Doç. Dr. Aşkı Özdizbay (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Müjde Peker (İstanbul Ü.)

Doç. Dr. Murat Türkteki (Bilecik Şeyh Edebali Ü.)

Dr. Baki Demirtaş (Trakya Ü.)

Dr. Öznur Gülhan (Ankara Ü.)

Dr. Hüseyin Köker (Süleyman Demirel Ü.)

Dr. Serdar Mayda (Ege Ü.)

Dr. Hüseyin Sami Öztürk (Marmara Ü.)

Dr. Işık Şahin (Trakya Ü.)

Dr. Fatma Banu Uçar Çakan (İstanbul Ü.)

Dr. Fuat Yılmaz (Trakya Ü.)

Dr. Davut Yiğitpaşa (Ondokuz Mayıs Ü.)

Dr. S. Melike Zeren Hasdağlı (Trakya Ü.)

MASROP E-Dergi

Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi

Cilt 12 Sayı 2 Kasım 2018 Hakemleri

Prof. Dr. Serra Durugönül	Mersin Ü.
Prof. Dr. Ayla Sevim Erol	Ankara Ü.
Prof. Dr. Timur Gültekin	Ankara Ü.
Prof. Dr. Metin Kartal	Ankara Ü.
Prof. Dr. Harun Taşkiran	Ankara Ü.
Doç. Dr Arzu Demirel	Mehmet Akif Ersoy Ü.
Doç. Dr. Yeşim Doğan	Ankara Ü.
Doç. Dr. Lale Doğer	Ege Ü.
Doç. Dr. İlkan Hasdağı	Trakya Ü.
Dr. Ahmet İhsan Aytek	Mehmet Akif Ersoy Ü.
Dr. F. Eray Dökü	Mehmet Akif Ersoy Ü.
Dr. Ergün Karaca	Trakya Ü.
Dr. Gizem Kartal	Ankara Ü.
Dr. Serdar Mayda	Ege Ü.
Dr. Nalan Damla Yılmaz Usta	Süleyman Demirel Ü.
Dr. Fuat Yılmaz	Trakya Ü.

İçindekiler

MASROP E-Dergi Künye	ii
MASROP E-Dergi Yayın ve Yayın Danışma Kurulu	iii
Bu Sayısının Hakemleri	iv
İçindekiler	v
Sunuş	vi
Araştırma Makaleleri	
Fındık, Betül “İlisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Çekirdekleri” <i>Ilisu Dam Lake Area Cores of Paleolithic Age</i>	1-15
Kızıllıslanoğlu, H. Asena - Aytek, Ahmet İhsan “Elaiussa Sebaste Üretimi “Geç Roma 1” Amforalarının Geleneksel Tipoloji ve Geometrik Morfometrik Analizlerle Değerlendirilmesi” <i>The Traditional Typological and Geometric Morphometric Assessment of the “Late Roman 1” Amforas from Elaiussa Sebaste</i>	16-44
Sevim Erol, Ayla - Yavuz, Alper Yener - Aytek, Ahmet İhsan “Patara İnsanlarında Bir Diş Varyasyonu: Supernumerary Premolar Diş ve Antropolojik Önemi” <i>A Tooth Variation in Patara People: Supernumerary Premolar Teeth and Their Anthropological Importance</i>	45-57
Tarhan, Erhan - Mayda, Serdar - Yavuz, Alper Yener - Sevim Erol, Ayla “Zürih Üniversitesi Paleontoloji Müzesi’nde Bulunan Çorakyerler Suidae Materyallerinin Revizyonu” <i>Revision of the Çorakyerler Suidae Materials in the Palaeontological Museum of the University of Zurich</i>	58-69
Yavuz, Alper Yener - Tarhan, Erhan - Mayda, Serdar - Sevim Erol, Ayla “Çorakyerler Lokalitesi Hystricidae Buluntuları” <i>Hystricidae Findings from the Çorakyerler Locality</i>	70-75
Derleme	
Gümrükçü, Merve “Neandertallerde Bitki Tüketimi” <i>Plant Consumption in Neandertals</i> “Plant Consumption in Neandertals” (Tam Çeviri)	76-91
Rapor	
Akıncıoğlu, N. Umut - Hancı, Hamit - Doğan, Yeşim - Sevim Erol, Ayla “Olay Yerindeki İnsan İskeletlerinin Sistemik Analizi” <i>Systematic Analysis of Human Skeletal Remains in Crime Scenes</i>	92-100

Sunuş

2018'in ikinci (Kasım 2018) sayısını geliştiren Yayın Danışma Kurulumuzla, araştırmacıların ilgisine sunuyoruz. Dergimizin ulaşılabilirliği ve taranabilirliğini arttırmak amacıyla uzun süredir DergiPark ile iletişim içerisinde olduğumuzu önceki sayılarda duyurmuştuk. Geçtiğimiz Nisan ayının sonunda yaptığımız başvuruyla bu sayıdan itibaren dergimizin tüm makale kabul ve hakemlik süreçlerinin yönetimi DergiPark üzerinden yapılmaktadır. DergiPark'ın bize sağladığı alan ve sayfa Editör Yardımcımız Dr. Ergün Karaca tarafından kısa sürede düzenlenmiş ve Ekim 2018 itibariyle kullanıma açılmıştır (<http://dergipark.gov.tr/masrop>).

Bu yıl Aralık ayında ULAKBİM ve ODİS izleme süreçlerinin denetimi gerçekleştirilecektir. Denetimden olumlu sonuç almak için eksiklikleri elimizden geldiğince gidermeye çalıştık. Bu aşamada ana sitenin (<http://masrop.org/>) güncellenmesinde Ceren Baykan ve Uğur Alanyurt'a; DergiPark sitesinin (<http://dergipark.gov.tr/masrop>) düzenlenmesinde Dr. Ergün Karaca'ya teşekkürlerimi sunuyorum. DergiPark sürecine geçişimizle birlikte TR Dizin'de yer alma ve taranmamızda olumlu gelişmeler beklemekteyiz. Bunun haricinde ULAKBİM ve ODİS izleme süreçlerini önümüzdeki ay başarıyla tamamlarsak 2017 ve 2018 yılında çıkan tüm sayılarımız geriye dönük olarak taranıyor olacaktır. DergiPark ve TR Dizin süreçlerinin tamamlanmasının ardından DergiPark'ın ücretsiz DOI hizmetinden yararlanmaya da hak kazanılmış olacaktır.

Derginin tanıtım ve duyurularının ulaşılabilirliğinin artırılması için sosyal medya hesapları oluşturulmuştur ve aktif kullanımı sağlanmaya çalışılmaktadır. *Academia.edu* hesabına <https://trakya.academia.edu/MASROPEDergi> adresinden; *Facebook* hesap ve sayfasına <https://www.facebook.com/profile.php?id=100011943347621> ile <https://www.facebook.com/Masrop-E-Dergi-229069657464751/> adreslerinden; *Twitter* hesabına da https://twitter.com/masrop_edergi?lang=tr adresinden ulaşım sağlanabilmektedir.

Kasım 2018 sayımızda “Patara İnsanlarında Bir Diş Varyasyonu: Supernumerary Premolar Diş ve Antropolojik Önemi”, “İlsu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Çekirdekleri”, “Elaiussa Sebaste Üretimi “Geç Roma 1” Amforalarının Geleneksel Tipoloji ve Geometrik Morfometrik Analizlerle Değerlendirilmesi”, “Zürich Üniversitesi Paleontoloji Müzesi'nde Bulunan Çorakyerler Suidae Materyallerinin Revizyonu” ve “Çorakyerler Lokalitesi Hystricidae Buluntuları” başlıklarında beş **Araştırma Makalesi**; “Neandertallerde Bitki Tüketimi” başlığında ve tam çevirisi ile bir **Derleme** ve “Olay Yerindeki İnsan İskeletlerinin Sistemik Analizi” başlığında bir **Rapor** olmak üzere toplam yedi çalışma yayınlanmaktadır. Derginin yoğun yükünü üstlenen Yayın Kurulu'ndaki çalışma arkadaşlarıma; Yayın Danışma Kurulumuzun yeni üyelerine ve bu sayıda emek veren Hakemlerimize teşekkürlerimi sunuyorum. Kasım 2018 sayımızdan itibaren e-dergimiz hem ana siteden (<http://masrop.org/>) hem de DergiPark sitesinden (<http://dergipark.gov.tr/masrop>) eş zamanlı olarak yayınlanacaktır.

Aydınlık, bilimsel, sağlıklı ve başarılı yarınlar dileklerim ve Saygılarımla...

Doç. Dr. Daniş Baykan

İlisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Çekirdekleri

Betül FINDIK*

Öz

GAP kapsamında yapımına başlanan baraj gölleri, bölgede birçok alanı sular altında bırakacağından ODTÜ-TAÇDAM projesi kapsamında, bu alanların araştırılmasına öncelik verilmiştir. Ilisu Baraj Gölü alanında yapılan Paleolitik Çağ yüzey araştırmaları hem arkeolojik verilerin kurtarılmasını hem de bugüne dek yeterince araştırılmamış olan Dicle Havzası ile ilgili Paleolitik Çağ'a ait bilgilerin açığa çıkarılmasını sağlamıştır. 7 sezon gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında Paleolitik Çağ'a ait çok sayıda buluntu yeri tespit edilmiş ve bu araştırmalarda Paleolitik Çağ'ın çeşitli evrelerine ait yontmataş malzemeler toplanmıştır. Paleolitik Çağ'a ait çekirdeklerin tekno-tipolojik olarak incelendiği bu çalışma Güneydoğu Anadolu'nun Paleolitik Çağ çekirdekleri ile ilgili genel bir sonuca ulaşarak Bölge'nin söz konusu çağdaki görünümünü bir parça olsun aydınlatmayı amaçlamaktadır**.

Anahtar Kelimeler: Paleolitik, Çekirdek, Tekno-tipoloji, Güneydoğu Anadolu, Dicle Havzası.

İlisu Dam Lake Area Cores of the Paleolithic Age

Abstract

As the dam lakes constructed within the scope of GAP project will leave many areas under water in the region, priority has been given to the research of these areas within the scope of the METU-TAÇDAM project. The Paleolithic surveys conducted in the area of the Ilisu dam have led to the recovery of archaeological data as well as revealing Paleolithic data relating to the Tigris basin, which has not been sufficiently researched to date. During the surveys conducted over the course of 7 seasons, numerous Paleolithic sites were found and chipped materials dating to various phases of the Paleolithic age were collected. This study, in which the techno-typology of Paleolithic cores is examined, aims to provide a general conclusion about the Paleolithic cores of SE Anatolia and to shed light on the appearance of SE Anatolia during the Paleolithic age.

Keywords: *Paleolithic, Core, Techno-typology, Southeastern Anatolia, Tigris Basin.*

* Betül Fındık, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü Araştırma Görevlisi, TR 15030 /BURDUR, e-posta: bfindik@mehmetakif.edu.tr, ORCID 0000 0001 5071 9484

** Bu makale, Betül Fındık'ın Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Prof. Dr. Harun Taşkiran danışmanlığında yürütülmüş olan “İlisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Çekirdeklerinin Tekno-tipolojisi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Güneydoğu Anadolu Bölgesi prehistorik açıdan en çok araştırılmış ve araştırmalara en fazla karşılık vermiş bölgelerimizin başında gelmektedir. İlk kez 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında tesadüf edilen prehistorik buluntulara, her geçen gün yenileri eklenmiştir. Sistemli ve kapsamlı olmayan ilk araştırmalardan sonra zamanla kapsamı daha geniş, belli bir sisteme oturtulan ve daha çok, mesleğe hâkim kişiler tarafından yürütülen kazı ve araştırmalar, bölgenin gerçek potansiyelini ortaya koymakta gecikmemiştir. Bölgede araştırmalar devam ettikçe elde edilen veriler, bölgenin daha çok araştırılması gereğini de doğurmuştur. Ancak, Güneydoğu Anadolu araştırmaları kapsamında Dicle Havzası'nda araştırmalar açısından büyük bir boşluk söz konusudur.

1988 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi TEKDAM'ın başlattığı ve Guillermo Algaze tarafından yürütülen “Dicle-Fırat Arkeolojik Araştırmaları Projesi” kapsamında yapılan yüzey araştırmaları ile ilk kez Dicle Havzası'nda Paleolitik dönemlerin varlığı ortaya konmuştur (Algaze 1990: 391-403; Algaze-Rosenberg 1991:137-161; Algaze 1992: 425-445; Algaze vd. 1994: 1-96). Ancak bu araştırmaların sınırlı ve Paleolitik Çağ buluntu yerlerinin değerlendirilmesi açısından yetersiz kalması nedeniyle Ilısu Baraj Gölü alanında sular altında kalacak olan bölgede, 2001 yılında ODTÜ-TAÇDAM Projesi kapsamında, “Ilısu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırmaları'na başlanmıştır. Ankara Üniversitesi'nin de katılımıyla Prof. Dr. Harun Taşkiran ve Prof. Dr. Metin Kartal tarafından yürütülen proje ile Dicle Havzası'nın Paleolitik Çağ potansiyeli daha açık şekilde anlaşılmıştır (Taşkiran 2006; Taşkiran-Kartal 2003; 2004a; 2004b; 2008; 2009; 2010; Taşkiran vd. 2005). Ancak, 7 sezon devam eden araştırmalar, kurtarma çalışmaları boyutunda kalmak zorunda olup sistemli kazı ve detaylı araştırmalara olanak vermemiştir. Bu nedenle bölgeden elde edilen malzeme tasnif edilip değerlendirilerek bölgenin Paleolitik Çağ kültürleri az çok anlaşılmasına çalışılmaktadır. Araştırma sırasında toplanan yontmataş materyallerin, yüzey buluntusu olmaları ve pek çoğunun taşınmış, sürüklenmiş, dolayısıyla *in-situ* özelliklerini kaybetmiş olmaları nedeniyle buluntular ancak tekno-tipolojik özellikleriyle değerlendirilmek durumundadırlar.

Paleolitik Çağ'a ilişkin en önemli buluntular, günümüze kadar ulaşmaları ve Paleolitik Çağ hakkında birçok bilgi vermeleri açısından yontmataş endüstrilerdir. Yontmataş endüstriler içinde ise çekirdeklerin önemi oldukça fazladır. Üzerinden yonga, dilgi ya da dilgicik alınmış hammadde kitlesi olarak tanımlanan (Yalçınkaya 1989: 22) çekirdekler teknolojik işlem zincirinde hammadde ile alet arasında köprü işlevi üstlenen öğelerdir (Özçelik 2005: 66). Çekirdekler, üzerinden parça alınmadan önce hazırlanmış ya da hazırlanmadan doğrudan yontulmuş olabilir. Hazırlama, bir çekirdeğin yontulmadan önce belli bir biçime sokulması, bazen de alınacak parçanın, yongalamadan önce çekirdek üzerinde tasarlanması anlamına gelir. Çekirdekler üretim artıkları olup üretim teknikleri ve çekirdeğin üzerinden alınan ürünün cinsi, boyutu gibi önemli bilgiler verir. Ayrıca, çekirdeklerde kullanılan teknolojiye göre Paleolitik bir buluntu yerini, bir zaman aralığına yerleştirmek mümkündür.

Tekno-Tipolojik Analiz

2001 yılında başlayan ve 2008 yılı araştırma sezonunun bitimine kadar devam eden yüzey araştırmaları ile Ilısu Baraj Gölü alanından toplanan malzeme arasında yer alan 872 çekirdek incelenmiştir. İncelenen malzemenin tamamının hammaddesi çakmaktaşıdır. Bölgede çakmaktaşı yataklarının varlığı bilinmektedir. Araştırmalar sırasında iri çakmaktaşı yumrularına da rastlanmıştır (Taşkiran-Kartal 2003: 196; 2004b: 300; 2009: 402). Yüzey

buluntusu olan çekirdeklerin neredeyse tamamı az ya da çok patinalıdır. Çekirdekler üzerinde, genel olarak, krem ve beyaz renkli bir patina oluşmuştur.

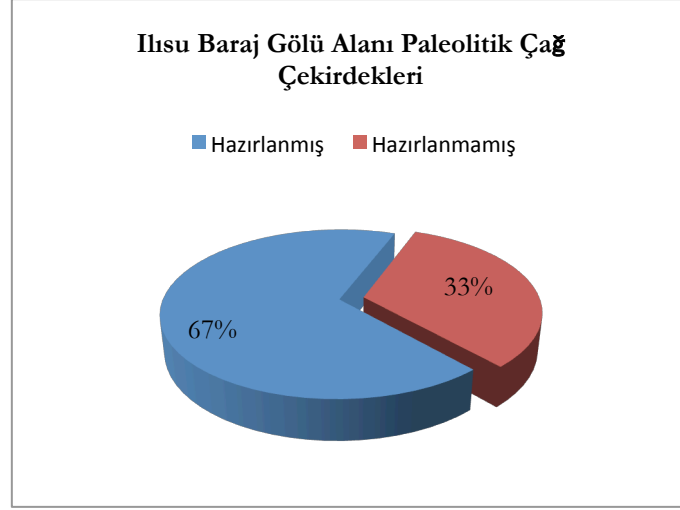
Dicle Havzası’ndan toplanan Paleolitik Çağ çekirdeklerin 284 tanesini hazırlanmamış çekirdekler oluştururken 588 tanesini hazırlanmış çekirdekler oluşturmaktadır. Bu çekirdekler kendi içinde birçok alt tip göstermektedir (Tablo 1-2).

Hazırlanmamış Çekirdekler	Adet
Şekilsiz Çekirdek	95
Tek Kutuplu Çekirdek	89
İki Kutuplu Çekirdek	43
Yuvarımsı Çekirdek	25
Çekirdeğe Dönüştürülmüş Yonga	24
Çapraz Kutuplu Çekirdek	8
TOPLAM	284

Tablo 1. Ilisu Baraj Gölü Alanı Hazırlanmış Paleolitik Çağ Çekirdeklerinin Alt Tipleri

Hazırlanmış Çekirdekler	Adet
Disk Biçimli Çekirdek	126
Piramit Biçimli Çekirdek	23
Prizmatik Çekirdek	10
<i>Levallois</i> Çekirdek	429
TOPLAM	588

Tablo 2. Ilisu Baraj Gölü Alanı Hazırlanmamış Paleolitik Çağ Çekirdeklerinin Alt Tipleri

Grafik 1. Hazırlanmış ve Hazırlanmamış Çekirdeklerin Oranları

Hazırlanmamış Çekirdekler

Hazırlanmamış çekirdekler, yontulmadan önce belli bir teknik işlemde geçmemiş, doğrudan yontulmuş çekirdeklerdir. Dicle Havzası hazırlanmamış çekirdekleri; şekilsiz, yuvarımsı, tek kutuplu, iki kutuplu, çapraz kutuplu çekirdekler ve çekirdeğe dönüştürülmüş yongalardan oluşan alt tipleri kapsamaktadır.

Hazırlanmamış çekirdekler içinde en çok karşımıza çıkan alt tipi, yongalamanın düzensiz şekilde yapıldığı şekilsiz çekirdekler oluşturmaktadır. Bu çekirdeklerin %75'inde çeşitli oranlarda kabuk bulunmaktadır. Diğer şekilsiz çekirdekler ise kabuklarından tamamen arındırılmıştır. Bu durum seçilen hammadde kitlesi ve/veya yongalama yüzeyinin çekirdeğin tamamına yayılmış olması ile ilgilidir. Ancak dikkat çeken bir durum, genel olarak iri boyutlarda olan bu çekirdeklerin tükenmeden terk edilmiş olmalarıdır.

Düzensiz yongalamanın bir sonucu olarak, şekilsiz çekirdeklerde vurma düzlemleri genel olarak çokludur. Vurma düzlemleri çoğunlukla ham veya düzdür. Şekilsiz çekirdeklerin hemen hepsi yonga çekirdeğidir. Çekirdekler üzerinde en az 2, en çok 33 ürünün negatif iziyle karşılaşılmıştır. Alınan ürün sayısının ortalaması ise 15'tir.

Yuvarımsı çekirdek tipi, Dicle Havzası yüzey buluntuları içinde 25 örnekle temsil edilmektedir. Yuvarımsı çekirdekler içinde kabuklu olanların sayısı diğer hazırlanmamış çekirdeklere göre daha azdır ve taşıdıkları kabuk oranları genel olarak kalıntı şeklindedir. Yuvarımsı çekirdeklerde, bir önceki çıkarımın negatif izi doğrudan vurma düzlemi olarak kullanılır ve çekirdek el içinde döndürülerek yongalanır. Genel olarak çok yüzlü bir yongalama gösteren yuvarımsı çekirdekler için kabuk oranlarının azlığı normal görünmektedir. Yuvarımsı çekirdeklerden alınan yonga sayısı en az 12, en çok 30'dur. Ortalama ürün sayısı ise 18'dir.

Tek kutuplu çekirdekler, şekilsiz çekirdeklerden sonra en çok rastlanan hazırlanmamış çekirdek alt tipini oluştururlar. Bunlar, vurma düzlemleri genelde tek bir çıkarımla açılmış ve tek kutuptan yongalanmış çekirdeklerdir. Bu çekirdek alt tipi daha çok yonga üretimine yönelik kullanılmıştır. Tek kutuplu çekirdeklerde yonga ve dilgi ya da yonga ve dilgiciklerin

negatif izlerinin bir arada görüldüğü örnekler vardır. Çekirdekler üzerinde sayılabilen ürün negatifi sayısı en az 2, en çok 17’dir. Ürün ortalaması ise 8’dir. Tek kutuplu çekirdekler içinde yalnızca 1 örnek alet özelliği taşımaktadır. Çekirdeğin sağ üst kenarında, tek yüzden yapılmış düzeltiler, bu çekirdeğin alet olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir. Diğer çekirdeklerde ise alete dönüştürüldükleri ya da alet olarak kullanıldıklarına dair bir iz rastlanmamıştır.

Hazırlanmamış çekirdeklerin bir diğer alt tipini iki kutuplu çekirdekler oluşturmaktadır. Karşılıklı iki vurma düzlemi bulunan ve yongalamanın iki yönden yapıldığı bu tip çekirdekler de yine yonga üretimine yönelik kullanılmışlardır. Çekirdekler üzerinden alınan ürün sayısı en az 3, en çok 33’tür. Alınan ortalama ürün sayısı ise 11’dir.

Dicle Havzası çekirdekleri arasında, çıkarımların çapraz kutuplardan yapıldığı 8 çekirdek mevcuttur. Çapraz kutuplu çekirdekler tamamıyla yonga negatif izlerini taşımaktadır. Çekirdekler üzerinde sayılabilen ürün negatifi sayısı en az 5, en çok 18’dir. Bu çekirdeklerin verdiği ürün ortalaması ise 11’dir.

Çekirdekler arasında, yongalandıktan sonra, üzerinden çıkarımlar alınarak çekirdeğe dönüştürülmüş kalın ve irice yongalar bulunmaktadır. Bu tür çekirdeklerin 24 örneği mevcuttur. Adıyaman Samsat Bölgesi’nin Paleolitik Çağ buluntuları içinde de çekirdek olarak kullanılmış iri yongalar mevcuttur (Kartal, 1998: 158). Kabuklarından arındırılmış bu iri yongalardan tekrar çıkarımlar yapmak, hâlihazırda kabuksuz yongalama ürünleri verecektir. Dolayısıyla bu ürünler kolayca alet haline çevrilebilecektir. Bir başka açıdan bakıldığında, bu yongaların, çekirdek olarak kullanılmak yerine, belli bir amaç uğruna şekillendirilmiş olabilecekleri de belirtilmektedir (Kartal 1998: 159). Kartal (1998), bu tür bir tercihin, iki teknik olasılığı gösterdiğini belirtmektedir: Bunlardan ilki, kaynağında bulunmuş çakmaktaşı yumrularının, yerleşime taşınmak üzere yongalanarak daha küçük parçalar haline getirilmiş olmasıdır. Diğer olasılık ise kaynağında bulunmuş çakmaktaşı yumrularının test edilmek üzere yongalanmış ve kaliteli olanların seçilmiş olmasıdır. Böylece yumrular üzerindeki kabuk parçalanmalardan ötürü özden uzaklaştırılmıştır. Ancak Dicle Havzası çekirdekleri içinde bu tür çekirdeklerin sayısı, bizi kesin sonuçlara ulaştıracak kadar fazla değildir. En azından, Samsat Bölgesi’nde olduğu gibi (Kartal 1998: 158) Dicle Havzası’nda da bunun bir gelenek olduğundan söz etmek zordur.

Çalışmamızda, çekirdeğe dönüştürülmüş yongalarda yontma stratejileri değil, çekirdeğin yongadan dönüştürülmüş olması esas alınmıştır. Bu nedenle çıkarım yönlerine göre değerlendirildiğinde, diğer hazırlanmamış çekirdek alt gruplarının hemen hepsinin kapsamına girebilmektedir. Çekirdeğe dönüştürülmüş yongalar üzerinden alınan ürünler ise yine yongadır. Ancak 1 örnekte en son ürünün dilgi olduğu tespit edilmiştir. Çekirdekler üzerinde sayılmış negatif izlerin sayısı en az 1, en çok 20’dir. Ortalaması ise 8 üründür.

Hazırlanmamış çekirdekler, çoğunlukla yonga üretimine yönelik olarak kullanılmış, çeşitli alt tipler gösteren ve yongalamanın çekirdek tükeninceye kadar devam ettirilmediği, iri çekirdeklerdir. Bazı çekirdekler üzerinde, yongalarla birlikte dilgi ve dilgicik negatifleri de bulunmaktadır. Bunların hiçbiri dilgi çekirdeği olmamakla birlikte, bu çekirdeklerin dilgi veya dilgicik vermesi tesadüfi görünmektedir. Çekirdeklerin irice boyutları dikkate alındığında hammadde kullanımında tasarrufa gidilmediği söylenebilir. Bölgede çakmaktaşı hammaddenin varlığı, bu duruma tatmin edici bir açıklama getirmektedir. Küçük boyutlu çekirdeklerde ise boyutun, çekirdeğin tükenene kadar yontulmuş olmasıyla değil, seçilen hammaddenin doğal boyutuyla ilgili olduğu, kabuk ve ham yüz oranlarından anlaşılmaktadır.

Herhangi bir hazırlık evresinden geçmeyen, dolayısıyla hazırlık çıkarımları taşımayan hazırlanmamış çekirdeklerde, ürün alınmamış alanlarda ham yüzeylerin ve kabuğun bulunması son derece doğaldır.

Hazırlanmış Çekirdekler

Hazırlanmış çekirdekler, Dicle Havzası Paleolitik Çağ çekirdeklerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Buluntu topluluğu içinde, hazırlanmamış çekirdekler %33 oranında temsil edilirken hazırlanmış çekirdeklerin oranı %67'dir (Grafik 1). Hazırlanmış çekirdekler; disk biçimli, piramit biçimli, prizmatik ve *levallois* çekirdek alt tiplerini vermektedir. *Levallois* çekirdekler de kendi içinde, uygulanan metoda göre çeşitlilik göstermektedir. *Lineal levallois*, *recurrent levallois* ve uçlu *levallois* çekirdeklerin yanı sıra tekniğin uygulanışında görülen bazı farklılıklara göre atipik *levallois* çekirdekler; *lineal* ve *recurrent* metotlarda görece basit şekilde gerçekleştirilmiş hazırlık evrelerine göre *lineal proto levallois* ve *recurrent proto levallois* çekirdekler de Dicle Havzası'nın *levallois* çekirdekleri içinde yer almaktadır.

Disk biçimli çekirdekler, *levallois* çekirdeklerden sonra, sayıca en çok temsil edilen alt tipi oluşturmaktadır. Disk biçimli çekirdeklerin bir kısmının da *levallois* çekirdeklerden disk biçimli çekirdeğe dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla *levallois* özelliklerin çekirdek üzerinde, kısmen de olsa izlenmeye devam etmesine olanak sağlamaktadır. Bu durum *levallois* çekirdekleri diske dönüştürmekteki amacın hammaddeyi en etkin şekilde kullanmakla ilgili olmadığını göstermektedir. Hammadde sıkıntısı yaşanmadığını düşündüğümüz bölgede bu durum, belki de hazırlanmış ve üzerinden çıkarım yapılmış bir çekirdeği tekrar kullanmaktaki pratiklikle ilgilidir. Kalıntı halinde kabuk taşıyanları bir kenara bırakacak olursak disk biçimli çekirdeklerin yalnızca %34'ünün çeşitli oranlarda kabuklu olduğu görülmektedir. Bunlar ise tek yüzden yongalanmış, alt yüzü hammaddenin doğal yapısı nedeniyle yassı (ve kabuklu) olan, üst yüzü ise merkezci yongalama sonucu yassı form almış çekirdeklerdir.

Disk biçimli çekirdekler yonga çekirdekleridir ve tüm çevreleri boyunca merkezci yongalanmışlardır. Yalnızca birkaç örnekte yongalamanın çevresel olmadığı, çok küçük alanlarda da olsa kabuk kalıntılarıyla çevresel yongalamanın kesintiye uğradığı görülmektedir. Bazı örneklerde ise çok yoğun yongalama sonucu negatif izler birbirine geçmiş durumdadır. Disk biçimli çekirdekler üzerinde sayılabilen ürün negatifi sayısı en az 6, en çok 36'dır. Ürün ortalaması ise 16'dır.

Piramit biçimli çekirdekler oldukça kısa, genel şekli piramidi andıran, dilgi ya da dilgicik veren çekirdeklerdir (Yalçınkaya 1989: 23). Buna karşın Ilısu Baraj Gölü alanında ele geçen piramit biçimli çekirdeklerin 2 tanesi tamamen yonga çekirdeğidir. Ayrıca dilgi ve dilgicik veren piramit biçimli çekirdeklerin hemen hemen hepsinin üzerlerinden alınmış son ürünler yongadır. Piramit biçimli çekirdeklerde yongalama her zaman tam çevresel gerçekleştirilmemiştir. Büyük çoğunluğu kabuksuz olmasına karşın, bir kısmı kalıntı halinde, bir kısmı da çekirdeğin bütününe oranla $\frac{1}{2}$ alandan daha küçük alanlarda kabuk taşımaktadır. Sayılabilen ürün negatifi en az 8, en çok 30 olarak belirlenmiştir. Alınan ürün ortalaması 15'tir. Piramit biçimli çekirdekler içinde yalnızca 1 tanesi alet özelliği taşımaktadır. Bir kenarında düzeltile taşıyan bu çekirdek, kazıyıcı olarak kullanılmış olabilir. Diğer piramidal çekirdeklerde herhangi bir kullanım izine ya da düzeltiye rastlanmamıştır.

Prizmatik çekirdekler genel olarak tek ve iki kutuplu çıkarım yönü ve düz vurma düzlemleri göstermektedir. Piramit biçimli çekirdeklerde yonga ve dilgi ya da dilgicik negatifi bir

aradayken prizmatik çekirdeklerde yalnızca iki örnekte dilgi-yonga ya da dilgicik-yonga negatiflerine aynı çekirdek üzerinde rastlanmıştır. Diğer prizmatik çekirdekler tamamen dilgi ve dilgicik veren çekirdeklerdir. Daha çok dilgi çekirdeklerine rastlanmıştır. Prizmatik çekirdekler üzerinden alınmış ürün sayısı en az 3, en çok 26’dır. Ortalama alınan ürün sayısı 12’dir.

İlisu Baraj Gölü alanından toplanan yüzey buluntuları arasında en çok karşımıza çıkan alt tipi *levallois* çekirdekler oluşturmaktadır. Bu çekirdeklerin sayısı, toplam çekirdek sayısının yaklaşık yarısı kadardır. *Levallois* tekniğinde uygulanan metoda ya da tekniğin uygulandığı farklılıklara göre çeşitli alt tipler tespit edilmiştir. *Levallois* tekniğin uygulanaşına baktığımızda *proto* tipler de dâhil olmak üzere en çok *recurrent* metodun uygulandığı görülmektedir. Daha sonra da *lineal* metodun fazlaca uygulandığı görülür. Uçlu *levallois* çekirdekler ise *lineal* ve *recurrent* çekirdeklere göre çok daha azdır. Çekirdekler üzerindeki ürün negatiflerinden, daha çok yonga elde etmeye yönelik bir üretim olduğu anlaşılmaktadır. Dilgi üretimi çok daha azdır.

Genel olarak yüzcüklü vurma düzlemlerinin arandığı *levallois* teknolojisi, durumun her zaman böyle olmayacağını kanıtlarını Dicle Havzası’nda gösterir gibidir. *Levallois* çekirdeklerde en çok düz hazırlanmış vurma düzlemlerine rastlanmaktadır. Yüzcüklü vurma düzlemlerine ise daha az rastlanır. Bazı çekirdeklerde vurma düzlemi kırık olmakla birlikte bazılarında nadiren de olsa ham vurma düzlemlerine de rastlanmaktadır. Ham vurma düzlemi gösteren çekirdekler *proto levallois* olarak adlandırılan çekirdeklerdir.

Lineal metotla yongalanmış *levallois* çekirdekler, hazırlanmış yongalama yüzeyinden alınan tek bir *levallois* yonga çıkarımını ifade etmektedir. Bu çekirdeklerin kabuklarından tamamen arındırıldığı ya da küçük bir bölümünde kabuk taşıdıkları görülmektedir. Alt yüzü tamamen kabukla kaplı yalnızca 2 örnek bulunmaktadır. Bu da *levallois* tekniğinin hazırlık aşamasının incelikte yapıldığını göstermektedir.

Recurrent metotla yongalanmış çekirdekler daha çok karşımıza çıkmaktadır. Hazırlanmış yüzden alınan birden fazla çıkarımın yapıldığı bu metot daha çok tek kutuplu çıkarım yönü göstermektedir. Daha sonra sırasıyla merkezci, iki kutuplu ve tek kutuplu yöneşen *recurrent levallois* çekirdekler görülmektedir. *Recurrent* çekirdeklerden ağırlıklı olarak yonga alınmış, daha az sayıdaki örnekten ise dilgi alındığı görülmüştür. *Recurrent levallois* çekirdeklerde tercihli ürün sayısı en az 2, en fazla 4’tür.

Bir diğer *levallois* çekirdek alt tipini uçlu *levallois* çekirdekler oluşturmaktadır. Diğer *levallois* çekirdeklerle aynı ilkeyi gösteren ancak, üst yüzün merkezci değil, bir ayırt oluşturacak şekilde hazırlanması ile üçgen bir yonga elde edilmektedir (Yalçınkaya 1989: 23). Dicle Havzası’nda bu türden çekirdeklere daha az rastlanmaktadır. Tercihli ürün sayısı en az 1, en fazla 2 tanedir.

Lineal ve *recurrent* metotların uygulandığı *proto levallois* çekirdekler, daha basit düzeyde hazırlık gösteren ve daha beceriksizce çıkarımların yapıldığı çekirdeklerdir. Kabuk oranları fazla, yer yer ham yüzeyler bulundurabilen, genel olarak düz hazırlanmış vurma düzlemleri olan çekirdeklerdir. Ancak düz hazırlanmış vurma düzlemleri Dicle Havzası *levallois* çekirdeklerinde görülen genel bir özelliktir. Boyutları ise diğer *levallois* çekirdeklerle aşağı yukarı aynıdır. Bu tür çekirdeklerin varlığı ve sayıca da fazla oluşları, bölgede *levallois*

teknikinin en erken örneklerinin bulunduğunu göstermektedir. *Proto levallois* çekirdeklerin, Orta *Acheuleen* başlangıcına ait olduğunu düşünmekteyiz.

Atipik olarak adlandırılan *levallois* çekirdekler, iki grup çekirdeği barındırmaktadır. Bunlardan birincisi, *levallois* teknikinin tüm aşamalarının izlenemediği, üzerlerinde ham yüz taşıyan çekirdeklerdir. Bu tür çekirdekleri *levallois* grubu içine almamızın sebebi, tam olarak olmasa da tasarlanmış yongaların alınmış olmasıdır. İkinci grubu ise çekirdeğin her iki yüzünden de *levallois* çıkarımların alındığı iki yüzlü *levallois* çekirdekler oluşturmaktadır. Çekirdeklerin boyutları ve tüketilmeden terk edilmiş olmaları dikkate alındığında, hammadde açısından sıkıntılı görünmeyen bölgede niçin böyle bir uygulama yapıldığı bilinmemektedir. Bu uygulamayı da *levallois*dan dönüştürülmüş disk biçimli çekirdeklerde olduğu gibi pratik bir uygulama olarak değerlendirmek akla yatkın görünmektedir. Bu tür çekirdeklerin bir örneğine Karain Mağarası *levallois* çekirdekleri içinde de rastlanmaktadır (Ceylan 1998: 178).

Dicle Havzası'nda *levallois* çekirdeklerin boyut ve ağırlık ortalamalarına baktığımızda bir standartlaşmaya doğru gidildiği açıkça görülebilmektedir. Özellikle *lineal* ve *recurrent levallois* çekirdekler neredeyse birbirinin aynı ortalamaları vermektedir. Proto tiplerin boyut ve ağırlık ortalamalarının birkaç milim ve birkaç gram fazla oluşu ise proto *levallois* çekirdeklerin hazırlanışındaki farklılıkla açıklanabilir.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Dicle Havzası Paleolitik Çağ çekirdekleri hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdekler olarak iki ana grup altında toplanmakta ve çeşitli alt tipler göstermektedir. Havzanın geneline baktığımızda *levallois* teknolojinin baskın şekilde uygulanmış olduğunu görmekteyiz. *Levallois* çekirdekler de kendi içinde, uygulanan metoda göre çeşitlilik göstermektedir. *Levallois* çekirdekler arasında, *proto levallois* tiplerin fazla oluşu ve *proto* tiplerden, gelişmiş bir *levallois* teknikine doğru tüm örneklerin Dicle Havzası'nda mevcut oluşu ve *levallois* teknikinin uygulanışı Havza açısından belirgin farklar yaratmaktadır. Bunun yanı sıra atipik *levallois* olarak adlandırdığımız tipler de Dicle Havzası'nda özgün bir görünüm sergilemektedir.

Hazırlanmış ve hazırlanmamış çekirdeklere ait birçok alt tipin görülebildiği Dicle Havzası çekirdekleri genel olarak yonga üretimine yönelik kullanılmışlardır. Daha sonra sırasıyla dilgiler, uçlar ve dilgicikler gelmektedir. Ilısu Baraj Gölü alanının diğer yontmataş buluntularına baktığımızda da taşımalarının büyük çoğunluğunu yongaların oluşturduğu görülmektedir (Özel 2006: 84; Yalçınkaya 2010: 49). Çekirdekler üzerinde tespit edilen ürün tipi ile bölgeden ele geçen taşımaları birbiriyle örtüşmektedir. Bölgede, dilgi veren çekirdeklerin pek çoğu aslında yonga çekirdekleridir. Bu nedenle de yonga ve dilgi, bazen de yonga ve dilgicik çıkarımları aynı çekirdek üzerinde izlenebilmektedir. Dilgi üretimi, pek çok kez yonga üretimiyle ilintili ve tesadüfi görünmektedir. Gerçek dilgi çekirdekleri piramit, prizmatik ve *levallois* çekirdekler içinde görülmektedir.

Çekirdeklerin hazırlanmış ve hazırlanmamış oluşlarına, hazırlanmış çekirdeklerde teknikinin uygulanışına baktığımızda, Alt ve Orta Paleolitik karakterli bir buluntu grubuyla karşı karşıya olduğumuz görülmektedir. Bunun yanı sıra, şüpheli olarak Üst Paleolitik ya da sonrasına ait olabilecek bazı parçalar da mevcuttur. Ilısu Baraj Gölü alanında yüzey araştırmaları sırasında rastlanmış buluntu yerlerinin pek çoğunun Alt ve Orta Paleolitik karakterli olduğu bildirilmektedir. Bölgeden elde edilen malzeme içinde *Clactonian* teknikle üretilmiş

yongaların ve daha çok Orta ve Üst *Acheuleen*’e ait özellikler gösteren iki yüzeyli aletlerin varlığı (Taşkiran 2006; Taşkiran-Kartal 2003; 2004a; 2004b; 2008; 2009; 2010; Taşkiran vd. 2005) tüm malzeme içinde zaman aralığı açısından bir bütünlük sağlamaktadır. Bölgede, çekirdeklerin dışında da Üst Paleolitik ya da sonrasına atfedilebilecek buluntular oldukça sınırlıdır (Taşkiran 2006; Taşkiran-Kartal 2003; 2004a; 2004b; 2008; Taşkiran vd. 2005).

Bölgenin, genelde Paleolitik Çağ açısından durumunun, özelde ise çekirdek yontma stratejilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kazı ve araştırmaların devam etmesi, özellikle dolgu içinden, sistemli şekilde elde edilmiş malzemenin incelenmesi gereği ortadadır. ODTÜ-TAÇDAM projesinin, acil olarak kurtarılması gerekli alanlara öncelik verdiği ve bu proje kapsamında araştırılan alanların baraj gölü alanıyla sınırlı tutulduğu bilinmektedir. Bu nedenle Dicle Havza’sında araştırılmayı bekleyen, baraj gövdesine uzak daha birçok alanın var olduğu unutulmamalıdır. İncelediğimiz malzemeye dayanarak ortaya koyduğumuz bazı istatistiksel veriler ve yorumlar, bu alanların araştırılması ve malzemesinin incelenmesi ile tamamlanacak, hatta belki tümünden değişecektir. Bölgenin önce kendi içinde sonra da yakın çevresiyle bağlarının incelenmesi de bazı geleneklerin kökeniyle ilgili bilgileri netleştirecektir.

Teşekkür

Bu çalışma sırasında desteklerini esirgemeyen Danışmanım Prof. Dr. Harun Taşkiran başta olmak üzere, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı’nın değerli öğretim üyelerine teşekkür ediyorum. Makalede yer alan çizimler, Dr. Zehra Fürüzen Taşkiran’a aittir. Kendisine ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum.

Kaynaklar

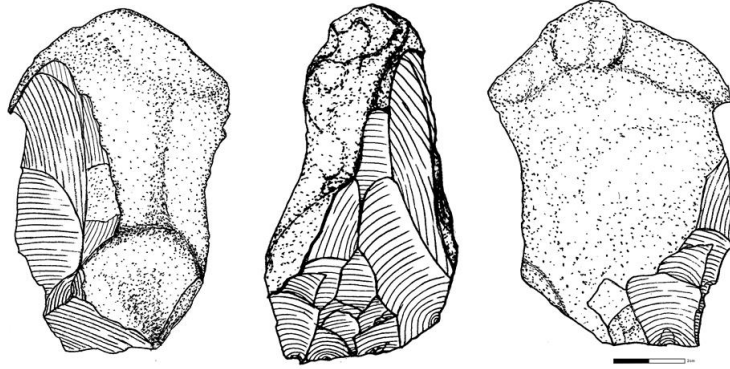
- Algaze 1990: Algaze, G., “The Tigris-Euphrates Archaeological Survey Project, 1988”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 7, 1990, 391-403.
- Algaze-Rosenberg 1991: Algaze, G., Rosenberg, M., “The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project, 1989”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 8, 1991, 137-446.
- Algaze 1992: Algaze, G., “The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project, 1990”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 9, 1992, 425- 445.
- Algaze vd. 1994: Algaze, G., Breuninger, R., Knudstad, J., “The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: Final Report of the Birecik and Carchemish Dam Survey Areas”, *Anatolica* 20, 1994, 1-96.
- Ceylan 1998: Ceylan, K., “Karain Mağarası Levallois Çekirdeklerinin Tekno-Tipolojik Analizi”, *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 38.1-2, 1998, 173-186.
- Kartal 1998: Kartal, M., “Samsat Yöresinin Paleolitik Çekirdekleri Hakkında Tekno-tipolojik Gözlemler”, *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 38.1-2, 1998, 157-172.
- Özçelik 2005: Özçelik, K., “Paleolitik Teknolojide Çekirdeklerin Önemi”, *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi* 5, 2005, 65-70.

- Özel 2006: Özel, A., *Bismil-Batman Arası (Dicle Havzası) Paleolitik Dönem Buluntuları* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.
- Taşkıran 2006: Taşkıran, H., “İlisu Baraj Gölü Alanında Paleolitik Çağ-2004 Yılı Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 23.1, 2006, 205-217.
- Taşkıran-Kartal 1999: Taşkıran, H., Kartal, M., “Karkamış Baraj Gölü Alanında Yapılan Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması: İlk Gözlemler”, *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları*, Ankara, 1999, 45-62.
- Taşkıran-Kartal 2001: Taşkıran, H., Kartal, M., “1999 Yılı Karkamış Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması”, *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları*, Ankara, 2001, 487-528.
- Taşkıran-Kartal 2002: Taşkıran, H., Kartal, M., “2000 Yılı Karkamış Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması”, *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*, Ankara, 2002, 383-429.
- Taşkıran-Kartal 2003: Taşkıran, H., Kartal, M., “2001 Yılı Ilisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 20.2, 2003, 191-202.
- Taşkıran-Kartal 2004a: Taşkıran, H., Kartal, M., “2001 Yılı Ilisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması”, “2001 Palaeolithic Survey in the Ilisu Dam Region” (Türkçe-İngilizce), *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2001 Yılı Çalışmaları*, 2004, 695-737, Der. Numan Tuna-Jean Greenhalgh-Jale Velibeyoğlu, ODTÜ-TAÇDAM Yayınları, Ankara.
- Taşkıran-Kartal 2004b: Taşkıran, H., Kartal, M., “İlisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırmaları 2002 Yılı Çalışmaları”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 21.2, 2004, 295-304.
- Taşkıran vd. 2005: Taşkıran, H., Kartal, M., Sevencan, B.C., “2003 Yılı Ilisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 22.1, 2005, 335-340.
- Taşkıran-Kartal 2008: Taşkıran, H., Kartal, M., “İlisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması-2006”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 25.3, 2008, 439-452.
- Taşkıran-Kartal 2009: Taşkıran, H., Kartal, M., “2007 Yılı Ilisu Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 26.2, 2009, 397-410.

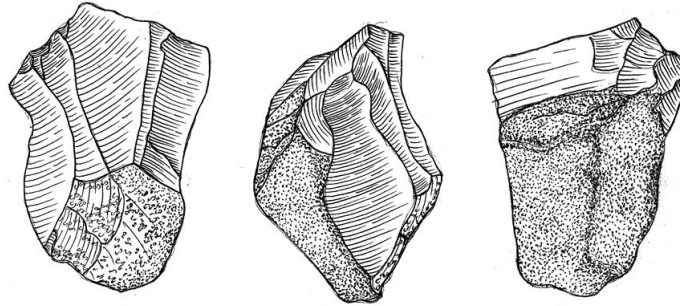
Taşkıran-Kartal 2010: Taşkıran, H., Kartal, M., “2008 Yılı İlisu Baraj Gövdesi Alanı Yüzey Araştırması”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 27.3, 2010, 233-242.

Yalçınkaya 1989: Yalçınkaya, I., *Alt ve Orta Paleolitik Yontmataş Endüstrileri Biçimsel Tipolojisi ve Karain Mağarası*, Ankara, 1989.

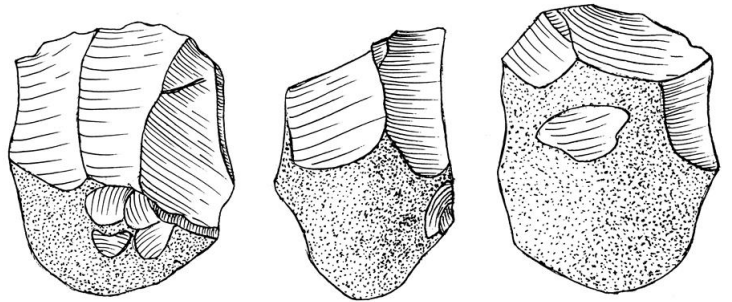
Yalçınkaya 2010: Yalçınkaya, U. N., *2002 Yılı Bismil-Batman (Dicle Güneyi) Arasında Saptanan Paleolitik Buluntular* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010.

1

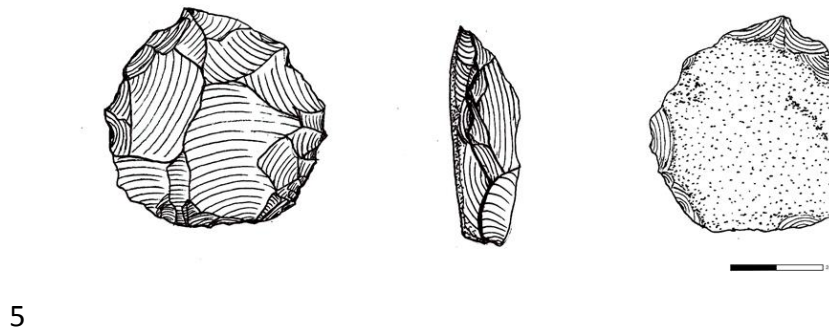
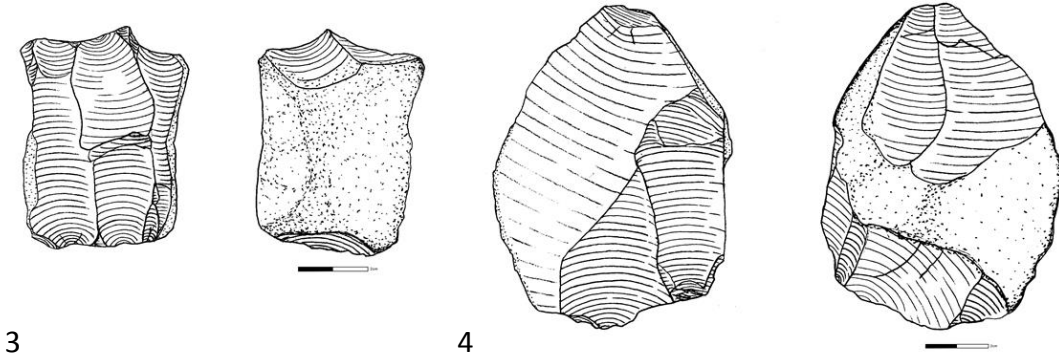
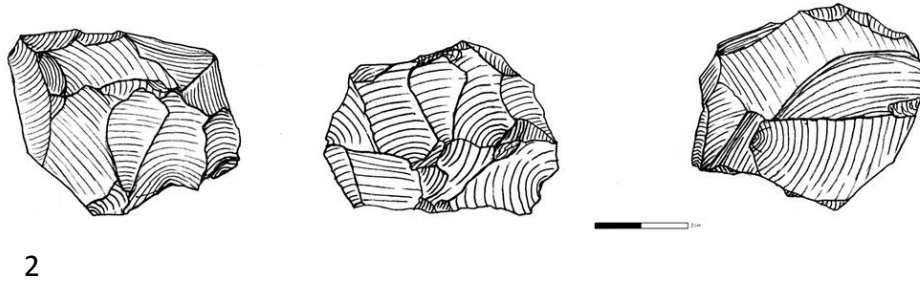
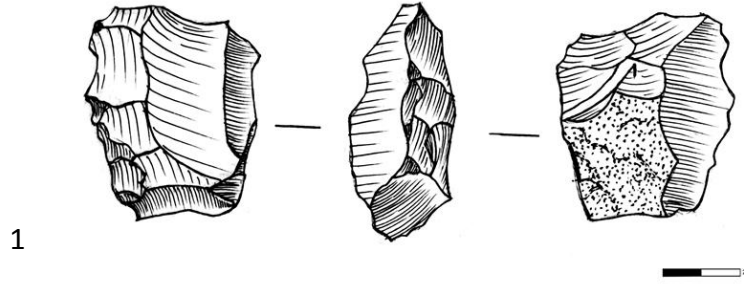

2

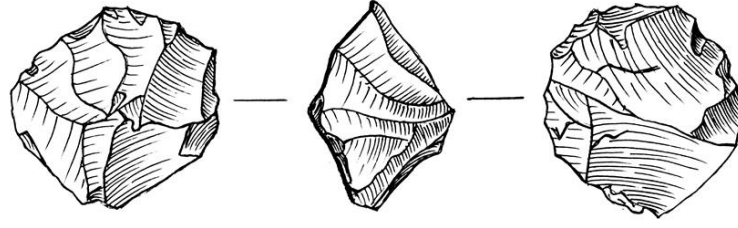

3

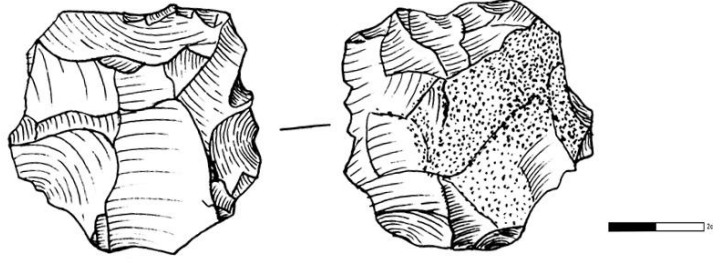
1. Şekilsiz Çekirdek; 2-3. Tek Kutuplu Çekirdekler

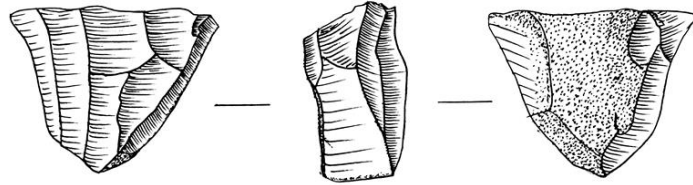
1. Çapraz Kutuplu Çekirdek; 2. Yuvarımsı; 3. İki Kutuplu Çekirdek;
4. Çekirdeğe Dönüştürülmüş Yonga; 5. Disk Biçimli Çekirdek

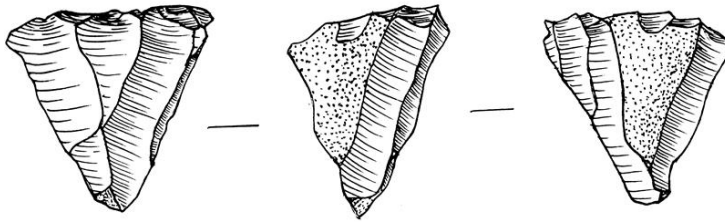
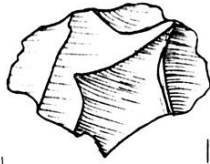
1

2

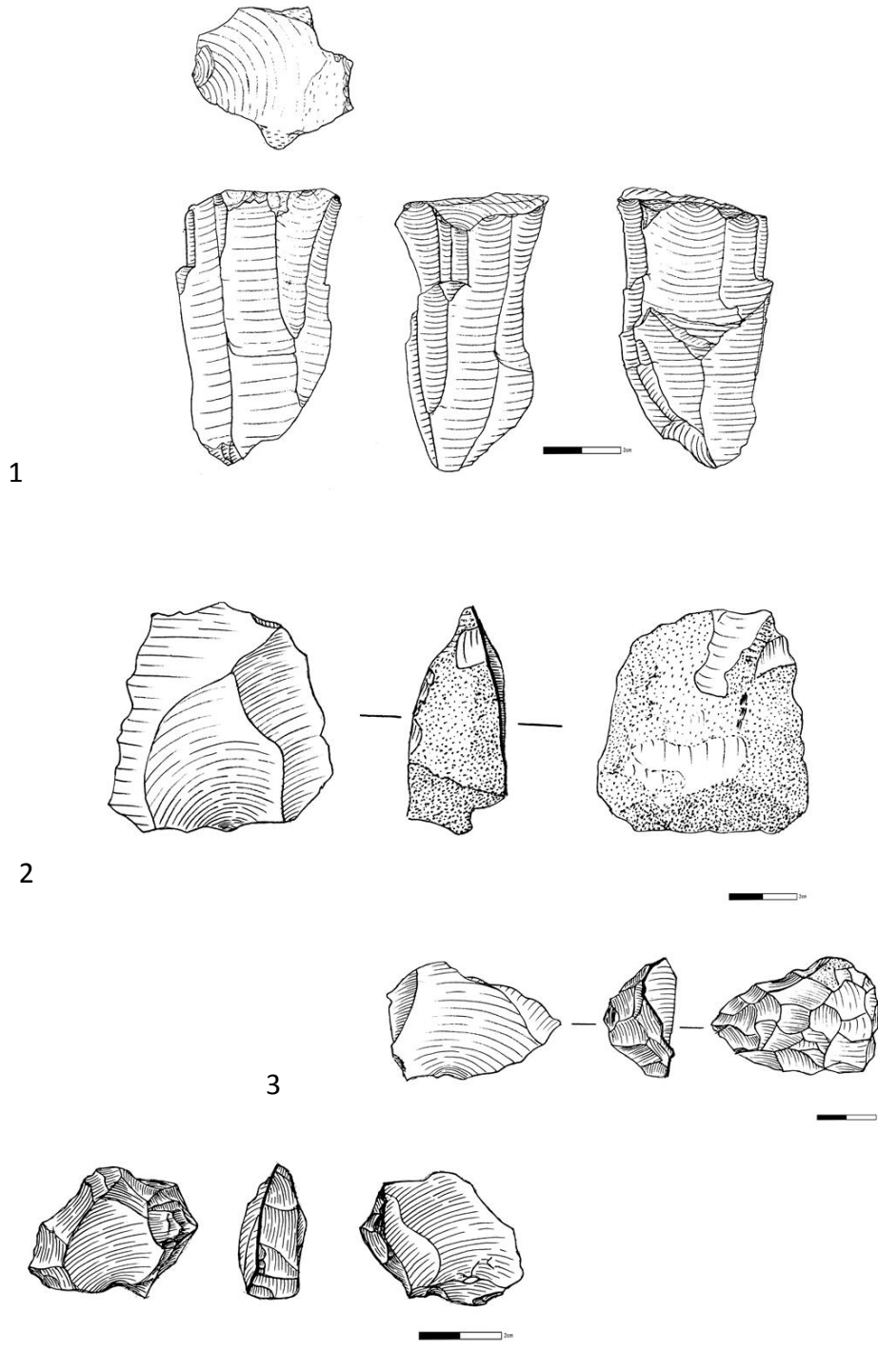

3

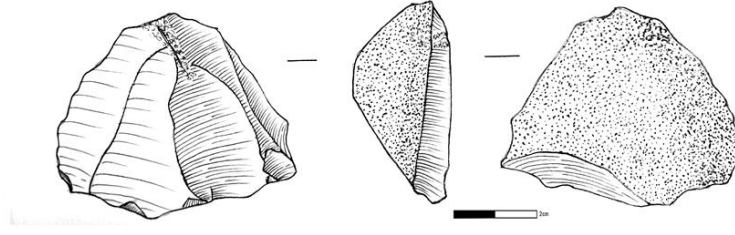

4

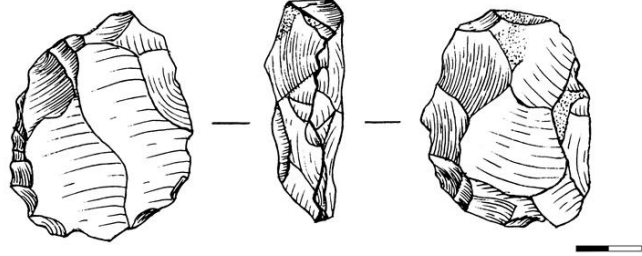
1-2. Disk Biçimli Çekirdek; 3-4. Piramit Biçimli Çekirdek

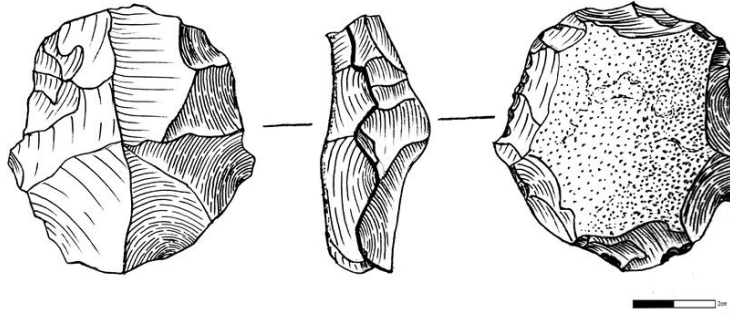
1. Prizmatik Çekirdek; 2-3-4. *Lineal Levallois* Çekirdekler

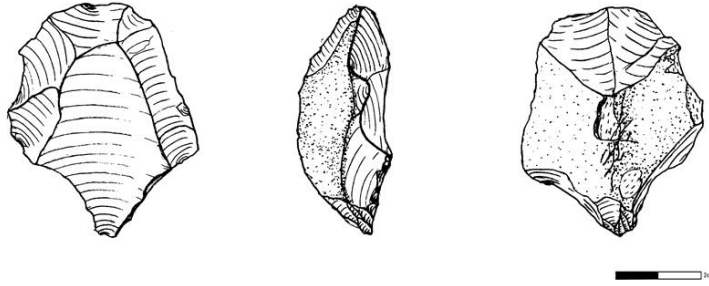
1

2

3

4

1-2-3. *Recurrent Levallois* Çekirdekler; 4. Uçlu *Levallois* Çekirdek